

7

Doplň názvy dvou vojenských organizací, které vznikly v průběhu studené války, a rok, kdy byly založeny. Zároveň vyber, které státy z uvedených do nich patřily.

Organizace:		
Rok založení:		
Sféra vlivu:	západní	východní
Vedoucí člen:	USA	SSSR
Členové organizace:	Francie, NDR, Polsko, ČSR, Velká Británie, Bulharsko, Rakousko, Rumunsko, SRN, Maďarsko, Itálie, Belgie, Dánsko	Francie, NDR, Polsko, ČSR, Velká Británie, Bulharsko, Rakousko, Rumunsko, SRN, Maďarsko, Itálie, Belgie, Dánsko

9

Doplň s pomocí nápovědy, co patří k východnímu a co k západnímu Německu.

nižší životní úroveň | demokratický stát | totalitní stát | účast na Marshallově plánu | vyšší životní úroveň | člen NATO | člen Varšavské smlouvy | neúčast na Marshallově plánu

	západní Německo	východní Německo
typ státu		
poválečná pomoc		
životní úroveň		
členství v mezi národních organizacích		

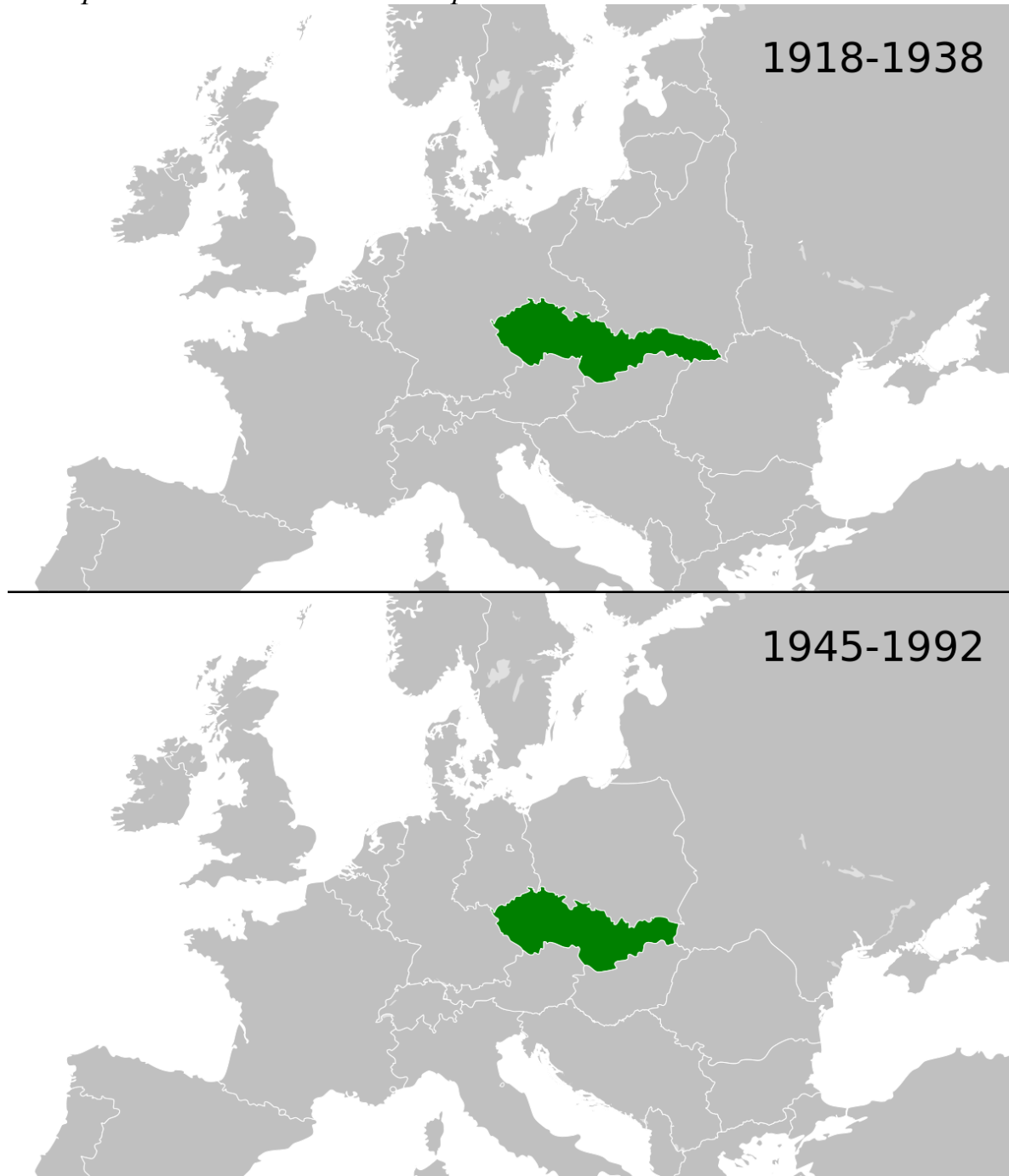
Mezi Východním a Západním vyrostla v roce 1961

Velká část obyvatel utíkala z do Německa.

Poválečné Československo – 1945 - 1948

Události v naší zemi po roce 1945 nabraly na dramatickém spádu. Necelé tři roky od osvobození, v květnu roku 1945, v Československu fungovala demokracie a svoboda. Už to nebyla ta plná demokracie I. republiky z let 1918 – 1938, ale na rozdíl od dalších zemí střední a jihovýchodní Evropy se u nás demokracie držela a Sověti to respektovali. Jenže s nárůstem rozporů mezi SSSR a USA a začínající studenou válkou v roce 1947, i naše země byla vtažena do víru světového dění. Československo bylo poslední zemí, která si ještě jakžtakž držela suverenitu v rozhodování a Stalin to musel brát v potaz. Jenže v roce 1948 nabrala studená válka na spádu a Železná opona spadla, bohužel, na naší západní hranici. Československo bylo definitivně začleněno do východního bloku a komunisté pod vlivem SSSR a Stalina plně převzali kontrolu nad naší zemí. Ty tři roky, 1945 – 1948, byly na několik desetiletí posledním obdobím, kdy jsme mohli ještě nějak svobodně fungovat. Pak už bylo, až do roku 1989, rozhodnuto 😞.

Jak proběhly májové dny roku 1945 v Praze a českých zemích už víte. 5. května vypuklo v Praze povstání proti Němcům. 8. května 1945 Německo kapitulovalo a 9. května dorazila do Prahy Rudá armáda. Československo bylo osvobozeno. Nadšení a euforie z osvobození nebraly konce. Skončilo 6 let strašné nacistické okupace a jedno z nejtemnějších období naší historie. Byli jsme mezi vítězi 2. světové války. Oběti a škody z doby německé okupace byly ohromné. Nenávist proti Němcům byla velká. Mnichovská dohoda z roku 1938, 15.3. 1939, tisíce popravených, desetitisíce lidí v koncentracích, vraždění v plynových komorách, hrůzná doba strachu po atentátu na Heydricha, Lidice, Ležáky, teror nacistů, to vše vyvolalo nenávist Čechů proti Němcům. Nenávist proti Německu a Němcům šla napříč celou osvobozenou Evropou.

Velmi vzrostla autorita a úcta k SSSR, jako k zemi, která měla hlavní vliv na porážce nacistického Německa. Zemi, která utrpěla nepředstavitelné škody a ztráty. Zemi, která osvobodila od hrůz nacismu mnoho zemí. Ten respekt šel napříč celou Evropou. V té poválečné euforii ale málokdo chtěl vidět pravou podstatu stalinského systému v SSSR. Stalin a jeho vedení takto zneužilo velkých obětí občanů SSSR během války.

Pojďme ale k nám, do Československa. Už během války se ukazovalo, že spojenectví Československa a SSSR, jako hlavního osvoboditele, bude nezpochybnitelné. Respektovala to většina našich politiků i většina národa. Ještě před osvobozením už existovala oficiální československá vláda a celý národ uznal E. Beneše československým prezidentem.

- **první poválečná vláda Národní fronty vznikla 4.4. 1945 v Košicích (10.5. 1945 už byla v Praze) – 4 politické strany v Čechách – sociální demokracie, KSČ, národní socialisté, lidovci, na Slovensku – komunisté, Demokratická strana**

Na rozdíl od 1. republiky bylo nově nastaveno, že bude povoleno jen určité omezený počet politických stran. Politici to nazvali Národní fronta. Prakticky, kromě lidovců a Demokratické strany na Slovensku, byly všechny povolené strany levicové. Mělo to své důvody. Měl to být jakýsi pokus o politickou jednotu, „vyřízení si účtů za určitou kolaboraci z dob Protektorátu“ a další důvody.

Problémem, který se záhy ukázal, bylo, že největší vliv v Národní frontě měli českoslovenští komunisté (KSČ), v čele s K. Gottwaldem. Vůbec, autorita komunistů u lidí během války i po válce výrazně vzrostla. Mělo na to vliv osvobození Rudou armádou, velké oběti komunistů z protinacistického odboje a také jejich „prolidový“ socialistický program. Celá Evropa i Československo se se po válce výrazně posunula doleva. Velkou podporu obyvatel měli komunisté třeba i ve Francii a v Itálii.

Prezident Beneš a demokratičtí politici měli svou představu o postavení ČSR v nové Evropě. Věřili, že ČSR by mohlo být jakýmsi mostem mezi kapitalistickým Západem a socialistickým, komunistickým Východem (SSSR). Že ČSR by mohla spojit politické svobody a svobodu podnikání Západu se socialistickými vymoženostmi pro velké vrstvy obyvatelstva Východu (SSSR). A zároveň tím být vzorem, jak spojit těžko spojitelné. Jenže Stalin a Sověti měli o Československu své jiné představy. Jaké, bohužel ukáže politický vývoj u nás po roce 1948.

[Sestřih ze snímků z filmových týdeníků 1945 - 1947](#) (zajímavá výpověď o tehdejší době)

- **vládní program – vliv KSČ – územní obnova státu, demokracie, levicový směr k socialismu**
- **hospod. změny – lidová demokracie – znárodnění bank, dolů, pojišťoven a podniků s více jak 500 zaměstnanci (2 100 podniků)**
- **pozemková reforma – zabavení půdy (3 mil. ha) Němcům, Maďarům, kolaborantů**

Čeští politici si uvědomovali, že i Slováci, po skončení Slovenského ľudového fašistického státu, potřebují víc pravomocí k řízení svého území v rámci ČSR.

- **větší samospráva Slovenska Slováky**

V roce 1945 nefungoval, kvůli válce, parlament a nebyla žádná instituce, která by mohla schvalovat nové důležité zákony. Byla přijata forma dekretů - zákonů, které mezi sebou domluvili politické strany a souhlasně je podepisoval prezident Beneš už během války. Jinak by nemohlo fungovat právo v obnovené ČSR. Nacistické zákony z Protektorátu byly v roce 1945 zrušeny.

- **dekrety prezidenta (Benešovy dekrety) – 1940-1945 – prozatimní zákony**

- **obnova armády, Sbor národní bezpečnosti SNB – místo policie (policie–VB veřejná bezpečnost),**
- **potrestání zrádců a kolaborantů**

- **odsun Němců a Maďarů z ČSR – asi 3 mil. Němců do Rakouska a Německa - 1945 - 1947**
- **odsun Maďarů ze Slovenska byl zastaven**

Řešení poválečného česko-německého soužití bylo rozhodnuto shodou politických stran, prezidenta Beneše a souhlasem vítězných mocností (SSSR, USA, Velké Británie), že, kromě prokazatelných německých antifašistů, budou sudetští Němci z ČSR odsunuti do Německa a Rakouska. Podobné to bylo i s Němci v Polsku a dalších zemích střední a východní Evropy. Dodnes budí otázka odsunu Němců na české i německé straně mnoho emocí. Hlavně zpočátku

odsunu, v roce 1945, se různě děly v pohraničí protizákonné věci ze strany Čechů vůči Němcům. Byla to divoká doba.

Je nutné to posuzovat v kontextu a myšlení roku 1945. Problematika odsunu Němců je nad rámec tohoto výukového

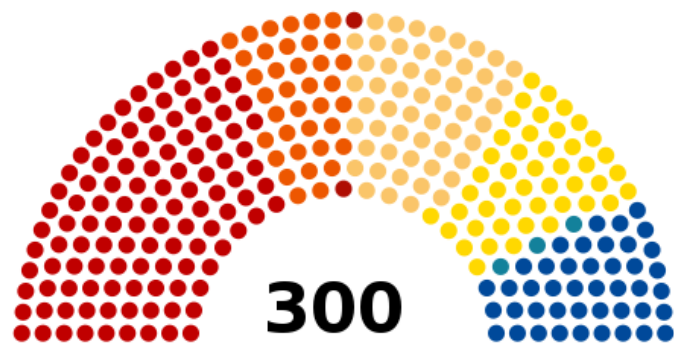
materiálu a je spíš na přímou společnou diskusi ve třídě. Je zde mnoho různých důvodů a souvislostí.

Podstatné je, že po roce 1989 se německá vláda omluvila české straně za zločiny z dob nacistické okupace a česká vláda za zločiny z doby odsunu sudetských Němců německé straně. Bohužel už nejde potrestat všechny viníky zločinů na obou stranách. Už nežijí. Výzvou do budoucna je, že celé už to zůstane jen ke zkoumání historikům, aby se do budoucna předešlo opakování podobných věcí a neničilo to současné velmi dobré česko-německé vztahy.

V květnu 1946 se uskutečnily první a poslední svobodné poválečné parlamentní volby. Ve volbách zvítězili komunisté. V Národní frontě měli největší vliv a předsedou vlády se stal Klement Gottwald – předseda KSČ. Komunisté ještě pořád nemohli úplně převzít moc. Museli stále respektovat demokratická pravidla osvobozené ČSR a autoritu prezidenta E. Beneše.

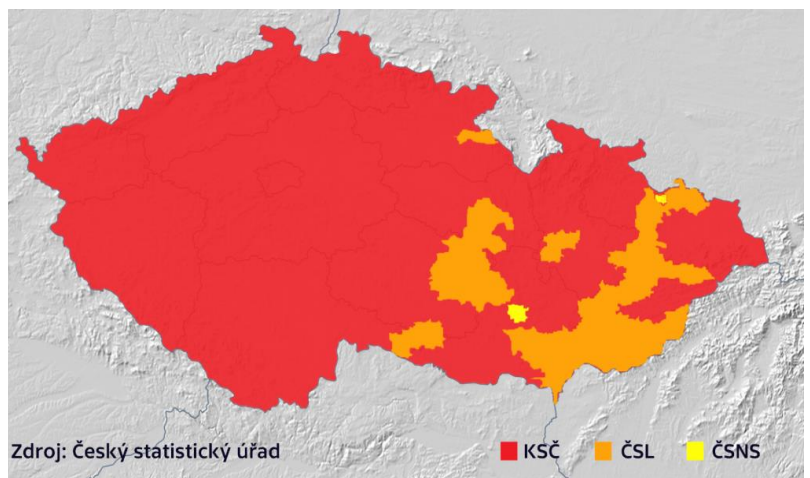

- **květen 1946 – volby – 1. KSČ 31% hlasů (2,7 mil. hlasů), 2. národní socialisté (ČSNS) 18% (1,3 mil. hlasů), 3. lidovci (ČSL) 15,6% (1,1 mil. hlasů), 4. sociální demokracie 12% (850 tis. hlasů),**
- **v čele nové vlády – Klement Gottwald a KSČ**

300

KSČ	93 mandátů
ČSNS	55 mandátů
ČSL	46 mandátů
DS	43 mandátů
ČSSD	37 mandátů
KSS	21 mandátů
Strana slobody	3 mandáty
Strana práce	2 mandáty

K osudovému střetu komunistů a demokratických sil došlo až za rok a půl v únoru 1948. Po vítězných volbách v roce 1946 se komunisté systematicky připravovali na převzetí moci v zemi. V zádech měli mocného spojence – SSSR. Čekali na vhodný okamžik a pracovali na tom. Během roku 1947 se snažili upevňovat si své pozice v mnoha částech celé společnosti. Získávali na svou stranu veřejné mínění.

Československo v únoru 1948

Po vítězných volbách v roce 1946 komunisté směřovali svou politiku k převzetí moci ve státě. Musíme vzít také v potaz, že začínala studená válka mezi SSSR a Západem. Během roku 1946 – 1947 spadlo pod vliv Stalina a Moskvy Polsko, Maďarsko, Bulharsko, Rumunsko, zostřovala se situace v Berlíně. Stalin a Sověti tlačili na československé komunisty, aby už konečně plně převzali moc v ČSR a nasměřovali ji do zájmové sféry SSSR. Jedním z prvních signálů, že ČSR už není tak suverénní stát, bylo jednání o přijetí americké poválečné ekonomické pomoci – Marshallově plánu v roce 1947.

V tomto roce bylo ve velké části Evropy nezvykle silné sucho. Československá vláda měla velký zájem americkou nabídku přijmout a jela o tom jednat do Moskvy. Stalin to jednoznačně zamítl. Ministr zahraničních věcí Jan Masaryk to popsal slovy:

„Do Moskvy jsem jel jako československý ministr, ale vrátil jsem se jako Stalinův pohůnek“. (Tato slova měl Jan Masaryk krátce po návratu z Moskvy v červenci 1947 spontánně pronést k Ivanu Herbenovi).

Komunisté začali zesilovat tlak na demokratické strany a chtěli je dostat pryč z vlády. Všude se snažili dostat své členy nebo příznivce. Do policie, do armády, do konkurenčních politických stran, na významná úřednická místa ve státní správě, do správy továren,....

- odmítnutí Marshallova plánu v r. 1947 – nátlak Moskvy
- obtížná situace v létě 1947 – velké sucho
- rozpor v Národní frontě – KSČ zesilovala nátlak

Na přelomu roku 1947 – 1948 přišel z Moskvy jednoznačný signál. Je čas to rozhodnout. K. Gottwald, R. Slánský a další představitelé KSČ začali generální útok na demokracii a svobodu v ČSR. Nutno přiznat, že demokratičtí politici od lidovců, národních socialistů a sociálních demokratů asi dost možná komunisty podcenili. Komunisté do toho šli tvrdě a nekompromisně, a hlavně zneužili demokracii k likvidaci demokracie. Bohužel 😞.

Rozhodující střet přišel v únoru 1948. Komunisté k tomuto převratu zmobilizovali všechny své síly, členy a příznivce. Za zády měli podporu Stalina a Moskvy. Vyvolali vládní krizi a souboj s demokraty. Bohužel po 10 letech musel prezident E. Beneš znovu čelit osudovému rozhodnutí o budoucnosti Československa. Gottwald v čele komunistů na něj velmi tvrdě a nekompromisně tlačil, aby celou krizi rozhodl ve prospěch KSČ. Znovu byl prezident Beneš zatlačen do krizové situace, jako v září 1938 o Mnichovské dohodě. Komunisté měli na své straně značnou část národa a Beneš se obával nebezpečí občanské války.

- vyostření krize v únoru 1948
- 19.2. – přiletěl ministr zahraničí SSSR (V. Zorin) – KSČ má zahájit rozhodující střet o moc v ČSR (příp. vojenská pomoc SSSR) – K. Gottwald to odmítl
- 20.2. – 12 nekomunistických ministrů podalo ve vládě demisi – rozhodující útok KSČ

- **21.2. masová demonstrace na Staroměstské náměstí**
 - akční výbory – vylučování lidí z funkcí
 - Lidové milice – ozbrojení dělníci – komunisté
- **tlak na prezidenta Beneše – jmenování nové komunistické vlády**
- **25.2. 1948 – prezident demisi ministrů přijal – nová komunistická vláda – v čele Klement Gottwald**

25. února 1948 prezident E. Beneš s návrhy K. Gottwalda souhlasil.

Komunisté zvítězili a o budoucnosti Československa bylo rozhodnuto. Dalších 40 let jsme spadli pod vliv Moskvy a Železná opona spadla na naši západní hranici. Do roku 1989 u nás vládli komunisté s hlavním slovem z Moskvy, a to se všemi dopady a důsledky 😞. Na 40 let se nám západní svět svobody a demokracie uzavřel.

- **únor 1948 – konec demokracie v ČSR – nástup komunistického režimu**

[Sestřih ze snímků z filmových týdeníků 1946, 1948](#) (zajímavá výpověď o tehdejší době)

V dalším pokračování se podíváme na Evropu a svět v polovině 20. století.

Na závěr si poslechněte rozhlasovou nahrávku:

poslech č. 1 – Klement Gottwald - projev 25. 2. 1948

[Doporučuji zajímavý pohled na průběh únorových dnů 1948 – České století](#)

(videoukázky v textu výše) - zajímavý seriál o významných událostech 20. století v Československu 1918 – 1992

Doporučuji sledovat další zajímavé dokumenty na ČT2 a Prima Zoom.